

واکاوی پیشران‌های شهروند فرهنگی در حوزه خدماتی با رویکرد فراترکیب

اباذر غفاری لشکناری* ، حسنعلی آقاجانی**

مرضیه گرجی پستی*** ، محمد جواد تقی پوریان****

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۵/۲۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۱۹

چکیده

نظریه شهروندی فرهنگی ناظر و متکی بر واقعیت‌های متعدد اجتماعی است که می‌توان آنها را "ابعاد فرهنگی شهروندی" نیز دانست. پژوهش حاضر با هدف فراترکیب واکاوی پیشران‌های شهروند فرهنگی در حوزه خدماتی با رویکرد فراترکیب انجام شده است. با استفاده از تکنیک فراترکیب، یافته‌های مطالعات داخلی و خارجی مرتبط به صورت نظام مند با روش هفت مرحله‌ای ساندرلوسکی و بارسو مورد بررسی قرار گرفت. از ۱۳۰ مقاله جستجو شده در این حیطه، ۴۶ مقاله منتخب که براساس آن ۶۸ عامل شناسایی و استخراج شد. به منظور تحلیل مقالات منتخب، مفاهیم تشکیل دهنده، ابعاد و مؤلفه‌های تأثیرگذار، از روش تحلیل محتوا و شاخص کاپا، *maxqda* استفاده شد. در پایان یافته‌های پژوهش در قالب ۱۲ مقوله شامل: فرهنگی/ اجتماعی، مسئولیت پذیری، مشارکت شهروندی، هویت شهروندی، اعتماد بین شخصی، توسعه رسانه‌ها، پیروی از قانون، گرایش به پایبندی به قوانین، مسئولیت اجتماعی و فرهنگی، وضعیت اقتصادی و اجتماعی، گرایش‌های فرهنگی و پذیرش سرمایه فرهنگی دسته‌بندی ارائه شد. بر اساس نتایج برگرفته از تحقیق بیان می‌شود تا با در نظر گرفتن هریک از پیشران‌های شهروند فرهنگی و فراهم سازی زیرساخت‌های لازم جهت پیاده سازی آن، در جهت ارتقای خدمات ارائه شده، گام مثبت برداشته شود.

* دانشجوی دکتری مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد چالوس، چالوس، ایران.

deabozargh@gmail.com

** استادیار مدیریت دولتی دانشگاه مازندران، مازندران، ایران. (نویسنده مسئول).

*** استادیار جامعه شناسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد چالوس، چالوس، ایران.

**** استادیار مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد چالوس، چالوس، ایران.

mj.pourian@iauc.ac.ir

واژه‌های کلیدی: فراترکیب، شهروند، فرهنگ، شهروند فرهنگی، خدماتی

مقدمه

شهر واقعی، فارغ از زمان و مکان، بدون فرهنگ بی‌معناست. همه عناصر شهری به طور مستقیم و غیرمستقیم از فرهنگ متأثر می‌شوند و در مواردی نیز بر آن اثر می‌گذارند (صالحی و همکاران، ۱۳۹۸). اغلب محققان بر این نکته تأکید دارند که شهروندی در کشورها و دوره‌های تاریخی مختلف معانی متفاوتی داشته است. نابرابری و روابط قدرت، در آموزش شهروندی تأثیر دارد (سینسرو همکاران، ۲۰۱۹). شهروندی در زمره مفاهیمی است که از دل تجدد و فرهنگ انسان اجتماعی برخاسته است. این واژه در کشورها و دوره‌های تاریخی مختلف معانی متفاوتی داشته است ایده شهروندی به سنت سیاسی‌ای متوسل می‌شود که با بحث درباره دخالت افراد در شکل دادن به قوانین و تصمیمات جامعه سروکار دارد. فرهنگ مدرن، فرهنگ‌های تخصصی را مردمی‌تر کرده و آشنایی سطحی با دیگر شیوه‌های زندگی را که از نظر زمانی و مکانی در فواصل دوری قرار دارند میسر ساخته است (استیونسون، ۱۳۹۲). شهروندی فرهنگی، پذیرش حضور شهروندان با تفاوت‌های فرهنگی در یک مجموعه شهری را شامل می‌شود (بخارایی و همکاران، ۱۳۹۶).

همواره در زمان‌های متفاوت مفهوم شهروندی از جمله مفاهیم مورد توجه بوده و یک سیر تحولی و تکاملی داشته است (باقریان، ۱۳۹۰). با آشنایی با حقوق و تکالیف شهروندی نسبت به یکدیگر، رعایت روابط مسالمت آمیز بین شهروندان و دوری از هرگونه قوم‌مداری، مهمترین اصول شهروندی فرهنگی است. از آنجاکه مسئولان و مدیریت شهری وظیفه آموزش و تربیت شهروندان را برعهده دارند مطالعه پدیده شهروندی فرهنگی از ضرورت بالایی برخوردار است. فرهنگ کلیت یکپارچه‌ای است که در برگیرنده ابزارها و کالاهای مصرفی، ویژگی‌های اساسی گروه‌های اجتماعی گوناگون و پیشه‌ها و باورها و رسم‌های بشری می‌باشد (کوش، ۱۳۸۱). فرهنگ الگویی از ارزش‌ها، باورها و آداب و سنت‌ها، تلقی‌ها و نگرش و نحوه زندگی مردم در جامعه

است (رفیع پور، ۱۳۸۱). فرهنگ شهروندی پیوستاری از عضویت مبتنی بر هویت تا تقاضای حقوق و انجام مسئولیت‌ها را شامل می‌گردد (Fernandez, 2015).

مسائل شهروندی فرهنگی را باید در بستر دگرگونی‌های اجتماعی درک کرد. توسعه تعارضات شبکه‌ها، فرهنگ‌های ریسک و باز اندیشی، جهانی‌سازی و کالاسازی، شهروندی را دگرگون کرده‌اند (استیونسون، ۱۳۹۲). شهروندی فرهنگی، پذیرش حضور شهروندان با تفاوت‌های فرهنگی در یک مجموعه شهری را شامل می‌شود. آشنایی با حقوق و تکالیف شهروندی نسبت به یکدیگر، رعایت روابط مسالمت‌آمیز بین شهروندان و دوری از هرگونه قوم‌مداری مهمترین اصول شهروندی فرهنگی است. از آنجا که مسئولان و مدیریت شهری وظیفه آموزش و تربیت شهروندان را برعهده دارند مطالعه پدیده شهروندی فرهنگی از ضرورت بالایی برخوردار است (بخارایی و همکاران، ۱۳۹۶). اهمیت حقوق شهروندی به حدی است که رابطه نزدیکی با جایگاه حاکمیت پیدا می‌کند و حتی برخی از کارشناسان براین باورند که جامعه‌ای که در آن حقوق شهروندان نهادینه نشده باشد، رابطه مردم و حاکمیت دچار تزلزل می‌شود (شهبازی، ۱۳۹۸).

دیدگاهی که حقوق و مسئولیت شهروندی را در حالت تعادل می‌بیند نظریه سوسیال دموکراتیک است. یکی از مباحث مهم در حوزه شهروندی این است که شهروندی چگونه شکل می‌گیرد و به عبارتی آیا شهروندی به طور خود به خود به وجود می‌آید یا این که در تقابل و تعامل نیروهای مختلف اجتماعی ساخته می‌شود. همچنین در سنت‌های فرهنگی و اجتماعی مختلف گونه‌های مختلفی از شهروندی وجود دارد. تی. ام. مارشال در مطالعه‌ای متأخرتر در کتاب «شهروندی و طبقه اجتماعی» با بررسی تضادهای نهفته در شکل‌بندی‌ها و صورت‌های سرمایه داری و طبقه اجتماعی در بریتانیا توضیح می‌دهد که مفهوم شهروندی در این کشور با موضوع "طبقه اجتماعی" عجین شده است (Marshall, 1977).

ترنر در یک بررسی توضیح می‌دهد که در فرانسه یا آمریکا نوعی سنت "شهروندی فعال" وجود دارد. اما در بسیاری کشورهای دیگر که نگاه دولتی از بالا به پایین به شهروندی حاکم است نوعی "شهروندی منفعل" شکل گرفته است (Turner, 1990). ترنر همچنین توضیح می‌دهد که با توجه به تمایزی که بین عرصه خصوصی و عمومی وجود دارد و میزان تأکید بر آن می‌توان تلقی‌های متفاوتی از شهروندی در سنت‌های فرهنگی و اجتماعی متفاوت مشاهده کرد. این مطالعه با هدف ارائه الگوی شهروند فرهنگی به روش مرور سیستماتیک و فراترکیب کیفی انجام شده است. در ادامه به بررسی ادبیات نظری موجود در زمینه شهروند و شهروند فرهنگی پرداخته می‌شود و سپس با معرفی روش این پژوهش الگو شهروند فرهنگی و اجزای آن ارائه خواهد شد این پژوهش در نظر دارد به سؤالات زیر پاسخ دهد:

- چه الگویی برای شهروند فرهنگی در بخش خدماتی وجود دارد؟
- ابعاد اصلی شهروند فرهنگی در بخش خدماتی چیست؟
- نتایج مورد انتظار شهروند فرهنگی کدامند؟

پیشینه پژوهش

شیانی و داودوند (۱۳۹۰) در تحقیق خود دریافتند که آگاهی از حقوق جنسیتی، حقوق مدنی، حقوق فرهنگی و حقوق اجتماعی و میزان آگاهی و آموزش شهروندی و افزایش آگاهی از حقوق شهروندی در شهروند فرهنگی تاثیرگذار است. نوروزی و گل پرور (۱۳۹۰) دریافتند که عدم مشارکت فعال از مشکلات و موانعی است که روبروی فرهنگ خواهد بود. هزارجریبی و امانیان (۱۳۹۰) دریافتند که آگاهی پایین از حقوق شهروندی داشته و میزان حضور در عرصه عمومی، میزان استفاده از رسانه‌های جمعی، پایگاه اقتصادی اجتماعی و نگرش به حقوق از مسائل مهم شهروندی دارد.

واکاوی پیشران‌های شهروند فرهنگی در حوزه ... ۱۴۳

بوستانک و اردم در تحقیقی به بررسی میزان رضایت شهروندان در خدمات شهرداری پرداختند، نتایج نشان داد که بین کیفیت خدمات و رضایت در شهروندان رابطه وجود دارد (Bostanc; Erdem, 2020).

سینسر و همکاران در تحقیقی به بررسی نقش تنوع آموزش در آموزش شهروندی پرداختند، نتایج نشان داد که تنوع در آموزش و درک نیازها و توانایی‌های جمعیت در آموزش شهروندی تأثیر دارد (Sincer et al, 2019).

دیسلی و همکاران نشان دادند که عوامل فرهنگ سازمانی یک راه حل کلیدی است که بر جهت‌گیری موفقیت، حرفه‌ای بودن، ثبات، حمایت و انعکاس در حوزه رفتار شهروندی تأثیر دارد (Desselle et al, 2019).

بیمان (۲۰۱۶) بیان کرد که بین شهروندی و فرهنگ و زمینه‌ها و مفاهیم فرهنگی شهروندی به طور گسترده‌تر رابطه وجود دارد (Beaman, 2016).

مولر بیان کرد که فرهنگ عمومی به عنوان یک منبع مهم برای انجام کارهای شهروندی فرهنگی است (Goode, 2010) (Muller, 2010). نتایج نشان داده‌اند ادعاهای فرهنگی برای تصدیق فرهنگی مد نظر است. شهروندی از یک سو به شهر با هویت شهری تعلق دارد و از دیگر سو با هویت سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی رابطه مستقیم دارد (Janoski, 2002; Grossman, 2000; Roche, 2002).

مهدوی و عاشوری (۱۳۹۳) دریافتند که متغیرهای آگاهی از حقوق شهروندی، آگاهی از رویدادها و مناسبات داخلی و خارجی، مسئولیت‌پذیری و رسانه بر ارتقای فرهنگ شهروندی تأثیر دارند.

احمدی و مرادی (۱۳۹۶) در تحقیق خود بیان کردند که سرمایه اجتماعی آنلاین و آفلاین بر فرهنگ شهروندی تأثیر دارد.

گنجی و همکاران (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای در حوزه فرهنگ شهروندی و آموزش‌های شهروندی، بیان کردند که توجه به فرهنگ شهروندی و آموزش آن به عنوان عامل مهم در فرهنگ شهروندی تلقی می‌شود.

مکنزی بیان کرد دانش و درک صحیح از محیط اجتماعی در آموزش شهروندی افراد تأثیر دارد (MacKenzie, 2016).

اسکوریک و ژو (۲۰۰۹) نشان می‌دهد که استفاده از رسانه‌های اجتماعی رابطه مثبتی با مشارکت افراد دارد.

همتی و احمدی (۱۳۹۱) در تحقیق خود بیان کردند که بین باورهای دینی و رفتار شهروندی رابطه وجود دارد.

ربانی و همکاران (۱۳۸۵) بیان می‌کنند که عوامل اجتماعی - فرهنگی بر آگاهی افراد نسبت به حقوق شهروندی تأثیر دارد.

رشیدی (۱۳۹۶) بیان کرد که نظام آموزشی و عوامل فرهنگی و اجتماعی شرط مداخله‌گری است که تربیت نشدن شهروند جهانی را تشدید می‌کند.

سیف زاده و حقیقتیان (۱۳۹۵) بیان کردند که بین مسئولیت فردی و اجتماعی، پایبندی به قوانین و عرف جامعه و مشارکت پذیری با فرهنگ شهروندی دانشجویان رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

ربانی و دیگران (۱۳۸۵) بیان می‌کنند که بین عوامل اجتماعی و فرهنگی با حقوق شهروند رابطه وجود دارد. احترام به تنوع فرهنگی را حقوق فرهنگی می‌دانند برخوردار از حقوق فرهنگی، شهروندان را به شهروند فرهنگی شدن رهنمون می‌کند (Kellner, 1995).

بلومفیلد و بیانچینی (۲۰۰۱) بیان می‌کنند که مشارکت در فرهنگ یکی از ابعاد شهروند فرهنگی است (Bloomfield; Bianchini, 2001: 108).

ایسین و ترنر بیان می‌کنند که شهروندی فرهنگی نیاز به دسترسی به آموزش عالی دارد (Isin; turner, 2002).

چارچوب نظری

مفهوم شهروندی در دهه‌های اخیر مورد توجه مجدد قرار گرفته است. دولت‌ها به دنبال ادعای حق خود برای عضویت در مجموعه‌های ملی هستند (Brubaker, 2010; De Genova, 2005). مسئله پویایی تغییرات فرهنگی جای خود را به مدل‌های جدید شهروندی داده است که به طور همزمان بر حقوق متفاوت بودن و مشارکت مدنی در یک چارچوب دموکراتیک فراگیر تأکید می‌کند. این الگوها بر شهروندی و تعلق فرهنگی به عنوان فرایندی، به عنوان مجموعه‌ای از اقدامات انجام شده تأکید می‌کنند (García; Inmaculada, 2013) شهروند فرهنگی به معنای حق گفتگو و حق ارتباط است. کوهن و آرتوا بیان می‌کنند که شهروند فرهنگی مبنی بر حقوق شهروندی است (Cohen; Arato, 1992). سیاست‌های فرهنگی عملکرد افزایش شهروندی را به همراه دارد (Barrero, 2015). قیومی (۱۳۸۵) بیان می‌کند شهروند فرهنگی حق ارتباط است. جلالی (۱۳۷۹) بیان می‌کند دولت نقش مهمی در حقوق شهروندان و فرهنگ شهروندی دارد. (Isin; turner, 2002) بیان می‌کند که شهروند فرهنگی نیازمند به آموزش است. بخارایی (۱۳۹۶) بیان کرد که سرمایه فرهنگی شهروندان و فرهنگ شهروندی که شامل آگاهی از حقوق و تمایل برای انجام تعهدات شهروندی است بر شهروندی فرهنگی تأثیرگذار است.

کریمی (۱۳۹۰) بیان می‌کند شهروندی فرهنگی به معنای حق حفظ هویت و حق عمل براساس فرهنگ می‌باشد (کریمی، ۱۳۹۰: ۳۱۷-۳۲۱). راجنیک شهروندی را مقوله‌ای می‌داند که باید آموخته شود و این امر زمانی اتفاق می‌افتد که فرصت‌های مناسب برای آن وجود داشته باشد. (فتحی واجارگاه و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۸۸). میلر بیان می‌کند شهروندی فرهنگی رساله درخشان و اصلی در شهروندی و مصرف است، و آن را یک مدل از مطالعات فرهنگی پرشور و سیاسی که مسائل کلیدی آن درگیر لحظه حاضر است در نظر می‌گیرد. (Miller, 2011). شهروندی که به عنوان شهروندی فرهنگی است در مورد وضعیت فرهنگ به عنوان گفتمان ساخته شده است (Delanty, 2002). توبیاس معتقد است فرهنگ شهروندی مجموعه‌ای از قوانین، مقررات و

توانمندی‌های اکتسابی است و با تصحیح رفتارها، زمینه لازم را برای رشد جامعه فراهم می‌کند (Tobias, 1997)، برادفور و شری (۲۰۱۴) بیان می‌کنند که فرهنگ پذیری در شرایط بیش از حد نفوذ در فرهنگ بین‌المللی و اهداف شهروندی فرهنگی تأثیر می‌گذارد.

روش تحقیق

نوع پژوهش حاضر بر اساس هدف، توسعه‌ای کاربردی، بر اساس ماهیت داده‌ها، کیفی و بر اساس روش‌های جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، اسنادی است. روش انجام پژوهش؛ تحلیلی - توصیفی بوده و داده‌های کیفی از روش پژوهش کیفی فراترکیب جمع‌آوری می‌شوند. رویکرد فراترکیب نوعی مطالعه کیفی است که اطلاعات و یافته‌های استخراج شده از مطالعات کیفی دیگر با موضوع مشابه و مرتبط را بررسی می‌کند. در نتیجه نمونه مورد نظر برای فراترکیب از مطالعات کیفی منتخب و بر اساس ارتباط آنها با سؤال پژوهش ساخته می‌شود (Lind green, 2004: 647-680). در این پژوهش از روش فراترکیب به منظور مقایسه، تفسیر، تبدیل و ترکیب چارچوب‌ها و مدل‌های مختلف ارائه شده در زمینه شهروندفرهنگی در حوزه خدماتی استفاده شده است.

۱- معرفی فراترکیب

فرامطالعه^۱ یکی از روش‌هایی است که به منظور بررسی، ترکیب و تحلیل پژوهش‌های گذشته مورد استفاده قرار می‌گیرد. فرامطالعه به تجزیه و تحلیل عمیق کارهای پژوهش انجام شده در یک حوزه خاص می‌پردازد و با توجه به نیازمندی پژوهش بر چهار حوزه فراروش، فرانظری، فراتحلیل، و فراترکیب دلالت دارد. فراتحلیل به عنوان مشهورترین حوزه فرامطالعه، به طور ویژه بر مطالعات کمی پیشین

تمرکز دارد. این روش اگر به صورت کیفی انجام شود و مفاهیم و نتایج مورد استفاده در مطالعات پیشین با شیوه کدگذاری متداول در پژوهش‌های کیفی مثل نظریه برخاسته از داده‌ها را مورد بررسی قرار دهد به نام فرا ترکیب شناخته می‌شود (سهرابی و همکاران، ۱۳۹۰) فرا ترکیب مانند فرا تحلیل برای یکپارچه سازی چندین مطالعه برای ایجاد یافته‌های جدید و تفسیر آنها به کار می‌رود. با این حال برخلاف فرا تحلیل که بر داده‌های کمی و رویکردهای آماری تأکید دارد، تأکید فراترکیب بر مطالعات کیفی و تفسیر و تحلیل عمیق آنها به دلیل فهم عمیق‌تر است (نقی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۱) در این پژوهش از روش هفت مرحله‌ای ساندولوسکی و باروسو^۱ استفاده شده است که خلاصه این مراحل در ادامه زیر نشان داده شده است. ۱- مشخص کردن هدف ۲- مطالعه نظام مند ادبیات ۳- جستجو و انتخاب مقاله‌های مناسب ۴- استخراج اطلاعات از مقاله‌ها ۵- تحلیل و ترکیب یافته‌های حاصل از مطالعات کیفی ۶- کنترل کیفیت ۷- یافته‌ها

گام اول: تنظیم سؤال تحقیق

برای هر اقدام پژوهشی، ابتدا باید یک سؤال یا یک هدف طرح گردد. در این مطالعه شناسایی پیشران‌ها و عوامل مؤثر بر شهروند فرهنگی در پاسخ به پرسش «چه چیزی»، بررسی پایگاه‌های داده و مجلات در پاسخ به پرسش «چه کسی»، چارچوب زمانی مقالات بررسی شده در پاسخ به پرسش «چه وقت؟» و سرانجام گردآوری داده‌ها از کلیه پژوهش‌های صورت گرفته (اعم از کیفی، کمی، آمیخته) در حوزه شهروند فرهنگی در پاسخ به پرسش «چگونه؟» مطرح می‌شوند. با توجه به موارد بیان شده سؤال تحقیق برای پی‌موندن گام‌های بعدی فراترکیب به شرح زیر می‌باشد: عوامل و

پیشران‌های شهروند فرهنگی دوره بیست ساله از سال ۱۹۹۸ میلادی تا سال ۲۰۲۰ چیست؟ چگونه می‌توان این عوامل را گروه بندی نمود؟

روش‌های جستجو:

گام دوم: جستجوی منابع به شیوه نظام‌مند

در این گام، واژه‌های کلیدی شهروند، فرهنگ، شهروند فرهنگی و خدماتی مورد بررسی قرار گرفت. در پژوهش حاضر پایگاه داده انگلیسی (Google scholar; Reserch Gate; Science Direct; Emerald) و پایگاه داده فارسی (پایگاه مجلات تخصصی نور (نور مگز)، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (سید)، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایران داک)، پایگاه مجلات ایران (مگ ایران)، و جویشگر فارسی علم نت، با کلمات کلیدی تعریف شده بین سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۲۰ مورد جستجو قرار گرفت.

گام سوم: جستجو و انتخاب متون مناسب

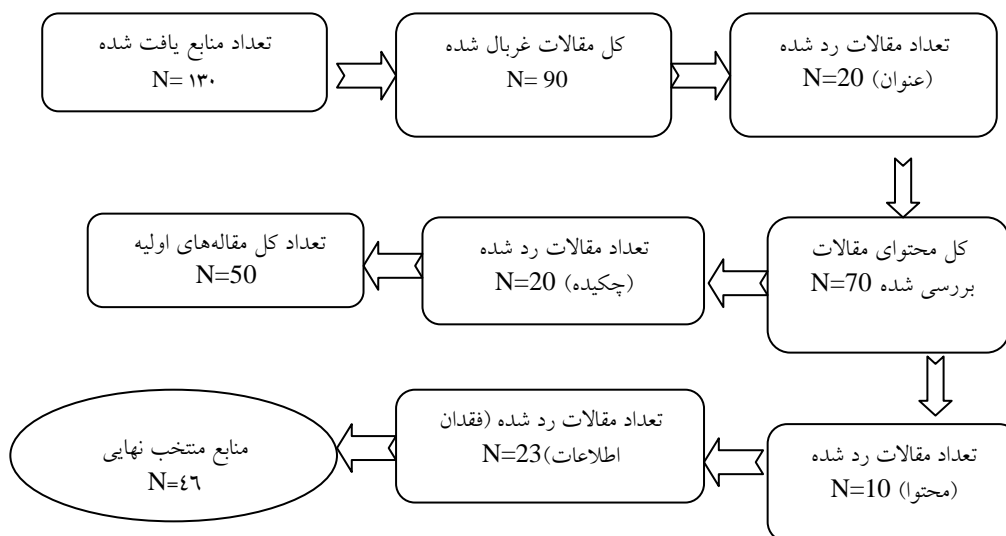
به منظور ارزیابی و گزینش دقیق‌تر پژوهش‌های مورد بررسی از دو معیار ملاک‌های ورود^۱ و ملاک‌های خروج^۲ (جدول ۱) استفاده شده است. معیارهای ورود به معیارهایی گفته می‌شود که براساس آن پژوهش مورد نظر وارد مطالعه می‌شود. تنظیم معیارها طبق اصول و موازین علمی و براساس نظر محققین و متخصصین انجام می‌گیرد. فیلتر یا صافی دوم در انتخاب مطالعات مناسب ملاک‌های خروج هستند. در این مرحله پس از گردآوری تمام مقالات مرتبط با مراقبت معنوی در ایران، به ترتیب با بررسی عنوان، چکیده و متن کامل مقالات نسبت به حذف موارد تکراری و غیرمرتبط اقدام شد. پس

-
1. Inclusion criterion
 2. Exclusion criterion

از ۴ مرحله پالایش (شکل ۱)، از میان ۱۳۰ مطالعه، ۸۴ مطالعه حذف و ۴۶ پژوهش برای تجزیه و تحلیل اطلاعات انتخاب گردید.

جدول ۱- ملاک‌های ورود و خروج منابع به مطالعه حاضر

ملاک‌های ورود	ملاک‌های خروج
مقالات علمی پژوهشی چاپ شده و پایان نامه‌های مندرج در پایگاه ایران داک در حوزه مورد نظر	پژوهش‌هایی که اطلاعات کافی در زمینه اهداف این تحقیق گزارش نداده بودند.
مقالات و پژوهش‌هایی که با روش‌های علمی پژوهشی کمی، کیفی و ترکیبی انجام شده باشند.	پژوهش‌هایی که با عناوین و اهداف یکسان انجام شده بودند.
تحقیقات بایستی داده‌ها و اطلاعات کافی را در ارتباط با اهداف پژوهش، گزارش کرده باشند.	پژوهش‌هایی که فاقد الگوی روش شناختی مناسب بودند.
تحقیقاتی که فرایند بررسی تخصصی را زیر نظر داوران متخصص طی کرده باشند و به صورت مقاله کامل از طریق برخط یا به طور کامل چاپ شده باشند.	پژوهش‌هایی که فاقد کیفیت لازم علمی بودند از آنجا که در مجلات بی کیفیت منتشر شده بودند.
مقالات و پژوهش‌های چاپ شده در حوزه مورد نظر در بین سال‌های ۱۹۹۵ الی ۲۰۲۰.	مطالعات مروری و کتابخانه ای
مقالات و پژوهش‌هایی که با روش‌های علمی به بررسی موضوع مورد نظر و پیشران‌های شهروند فرهنگی پرداخته‌اند.	مطالعات قبل از سال ۲۰۱۰ میلادی و ۱۳۸۷ شمسی

شکل ۱- مراحل انتخاب چک لیست پژوهش‌های مورد مطالعه از پایگاه‌های اطلاعاتی منتخب

گام چهارم: استخراج اطلاعات متون

اطلاعات مقاله‌ها براساس مرجع مربوط به هر مقاله شامل نام و نام خانوادگی نویسنده، به همراه سال انتشار مقاله و اجزای هماهنگی بیان شده در هر مقاله طبقه بندی می‌شود. در این گام، مقاله‌های نهایی به روش تحلیل محتوا مطالعه شدند.

- شیوه خلاصه سازی داده‌ها:

گام پنجم: تحلیل و ترکیب یافته‌ها

پس از انتخاب منابع به منظور دستیابی به اطلاعات مورد نیاز، لازم است تا محتوای متون مورد نظر با روش مناسب مورد تجزیه و تحلیل قرار بگیرد. بدین منظور متن بخش‌های مرتبط در منابع منتخب طی دو مرحله کدگذاری شدند. در مرحله نخست از کدگذاری باز برای شناسایی مفاهیم با اهمیت استفاده گردید و در مرحله دوم با در نظر گرفتن هریک از کدهای یادشده، کدهای با مفهوم مشابه، دسته‌بندی شده و از آنها برای مقوله سازی و شناسایی عوامل مؤثر و پیشران‌های شهروند فرهنگی استفاده شد. مطابق جدول (۲)، کدگذاری مربوط به شناسایی عوامل مؤثر بر پیشران‌های شهروند فرهنگی استفاده در ۲۰ مقوله و ۶۸ کد باز انجام پذیرفته است.

جدول ۳- کدبندی متون مورد پژوهش

ردیف	کد	منابع
۱	فرهنگ سازمانی	ابراهیم پور و همکاران (۲۰۱۱) دپری (۲۰۱۸) دیسلی و همکاران (۲۰۱۸)

واکاوی پیشران‌های شهروند فرهنگی در حوزه ... ۱۵۱

آموزش	استیونسون (۲۰۰۳)، تویباس (۱۹۹۷)، رشیدی (۱۳۹۶)	۲
سرمایه اجتماعی	بیمان (۲۰۱۳)، پارسون (۱۹۶۵)، قلتاش (۱۳۹۱)	۳
رسانه‌های جمعی	هزارجریبی و امانیان (۱۳۹۰)	۴
نگرش به ارزش‌های اجتماعی	نبوی (۱۳۸۸)، شاه طالبی و همکاران (۱۳۸۹)	۵
آموزش اجتماعی و فرهنگی	شاه طالبی و همکاران (۱۳۸۹)، کفاشی (۱۳۸۷)، روح، ۲۰۰۲؛ گروسمن، ۲۰۰۰؛ جانوسکی و همکاران، ۲۰۰۲	۶
مسئولیت پذیری	اذانی و دیگران ۱۳۹۰، فرنداز (۲۰۱۵)	۷
مشارکت شهروندی	نوروزی و گل پرور ۱۳۹۰، شیانی و داودندی (۱۳۹۰) سیف زاده و حقیقتیان (۱۳۹۵)، (قلی زاده و همکاران، ۱۳۸۹؛ یانگ، ۲۰۰۲	۸
هویت شهروندی	محمدی و همکاران (۱۳۸۹)، کاستلز و همکاران، ۱۳۸۲؛	۹
اعتماد بین شخصی	امیرکافی (۱۳۷۵)	۱۰
رفتار مدنی	فکوهی (۱۳۸۸)	۱۱
توسعه رسانه‌ها از ارتباطات جمعی	استیونسون (۲۰۰۳)	۱۲
گرایش به پیروی از قانون	همتی، احمدی (۱۳۹۳)	۱۳
پایبندی به قوانین	سیف زاده و حقیقتیان (۱۳۹۵)	۱۴
مسئولیت اجتماعی و فردی	نوروزی و گل پرور ۱۳۹۰، شیانی و داودندی (۱۳۹۰) سیف زاده و حقیقتیان (۱۳۹۵)، فرناندز (۲۰۱۵)، قلی زاده و شریفی (۱۳۸۹)	۱۵
سرمایه اجتماعی آفلاین و آنلاین	احمدی و مرادی (۱۳۹۶)، (Haythornthwaite, 2002)، (Hampton, 2011)، (Pinkett, 2003)، (Skoric Ying,)، (Kavada, 2015)، (2016)	۱۶
وضعیت اقتصادی و اجتماعی	(Beaman, 2013) (turner, Isin, 2001)	۱۷
سرمایه فرهنگی	کاووسی و همکاران (۱۳۸۹)	۱۸
گرایش‌های فرهنگی	بخارایی و همکاران (۱۳۹۶)	۱۹
پذیرش تنوعات فرهنگی	بخارایی و همکاران (۱۳۹۶)	۲۰

۱۵۲ فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، سال دوازدهم، شماره ۴۶، بهار ۱۴۰۰

در ادامه، منبع کدهای بالا در جدول زیر نشان داده شده است:

جدول ۳- مقوله بندی یافته‌ها

مفهوم	مقوله	کد
پیشران شهروند فرهنگی	فرهنگ سازمانی	مدارا
		احترام به هویت عقاید و رفتار دیگران
	آموزش	جهت دادن رفتار شهروندان
		کیفیت مشارکت
		انتقال دانش
	سرمایه اجتماعی	اعتماد
		هنجار
		شبکه
		سرمایه اجتماعی آفلاین
		سرمایه اجتماعی آنلاین
	رسانه‌های جمعی	رشد دیجیتال
		محتوای رسانه
	نگرش به ارزش‌های اجتماعی	باورهای اعتقادی
		نهادهای ساخت اجتماعی
		هنجارها
اجتماعی و فرهنگی	اجتماعی و فرهنگی	جامعه پذیری
		آگاهی اجتماع
		دسترسی عادلانه به منابع و فرصت‌ها
		سرمایه انسانی
		پویایی فرهنگی و اجتماعی
		نظام خانواده، حمایت نهادهای اجتماعی
		سرمایه اجتماعی
		کمک به دیگران
مسئولیت پذیری		
	مسئولیت پذیری	مسئولیت در قبال رفتارهای خود و خانواده
		اطلاع دادن مشکلات سازمانی

انجام امور به بهترین شکل		
عدم بی تفاوتی		
توانایی انجام کار گروهی	مشارکت شهروندی	
جلوگیری از پیش داوری و قضاوت عجولان		
اهتمام بیشتر برای حل مشکلات		
پذیرش نقد و ارزیابی		
مشارکت در امور عمومی و شهروندی		
کمک فکری		
حضور فعال در صحنه‌های مختلف اجتماعی		
شبکه روابط اجتماعی	هویت شهروندی	
انسجام اجتماعی		
اعتماد به همه افراد	اعتماد بین شخصی	
پایبندی به اصول		
صاف و صادق بودن		
رعایت حقوق افراد	رفتار مدنی	
توجه به حقوق افراد		
اجرای قوانین به درستی		
استفاده از رسانه ملی	توسعه رسانه‌ها از ارتباطات جمعی	
تبلیغات درست		
تأثیرگذاری مثبت بر روی رفتار افراد		
احترام جمعی به قوانین	گرایش به پیروی از قانون	
عدم تخلفی از قانون		
مجازات افراد متخلف		
احترام و تساوی فرصت‌ها برای افراد	پایبندی به قوانین	
پذیرش نظم و تبعیت از قانون		
رفتار بر اساس اصول اخلاقی و مذهبی		
آگاهی از حقوق شخصی		
آگاهی از قوانین و مقررات		

رعایت اخلاق اسلامی در تعاملات اجتماعی	مسئولیت اجتماعی و فردی	
پایمال نکردن حقوق مردم		
احساس مسئولیت و تکلیف		
آگاهی از عقاید و دیدگاه‌های اساسی		
نگرانی نسبت به آسایش اجتماعی		
داشتن روحیه بردباری		
شرایط مالی	وضعیت اقتصادی و اجتماعی	
جایگاه اجتماعی		
ساختار اجتماعی		
حمایت خانواده	گرایش‌های فرهنگی	
تصور خویش از بدن		
سرمایه اجتماعی		
سرمایه فرهنگی		
سرمایه اقتصادی شهروندان		
ارتباط مؤثر	پذیرش تنوعات فرهنگی	
ایجاد حس همبستگی		
منافع مشترک		
سرمایه عینی	سرمایه فرهنگی	
سرمایه نهادی		

- ارزیابی کیفیت:

گام ششم: کنترل کیفیت

در این مرحله جهت اعتباردهی فرایند کدگذاری و کنترل کیفیت آن از شاخص کاپای کوهن استفاده شده است. جهت محاسبه شاخص کاپا از یک فرد خبره در امر موضوع خواسته می‌شود بدون اطلاع از کدگذاری محقق، نسبت به کدگذاری و دسته بندی مفاهیم اقدام نماید. سپس با استفاده از نرم افزار اس پی اس اس، مفاهیم ارائه شده

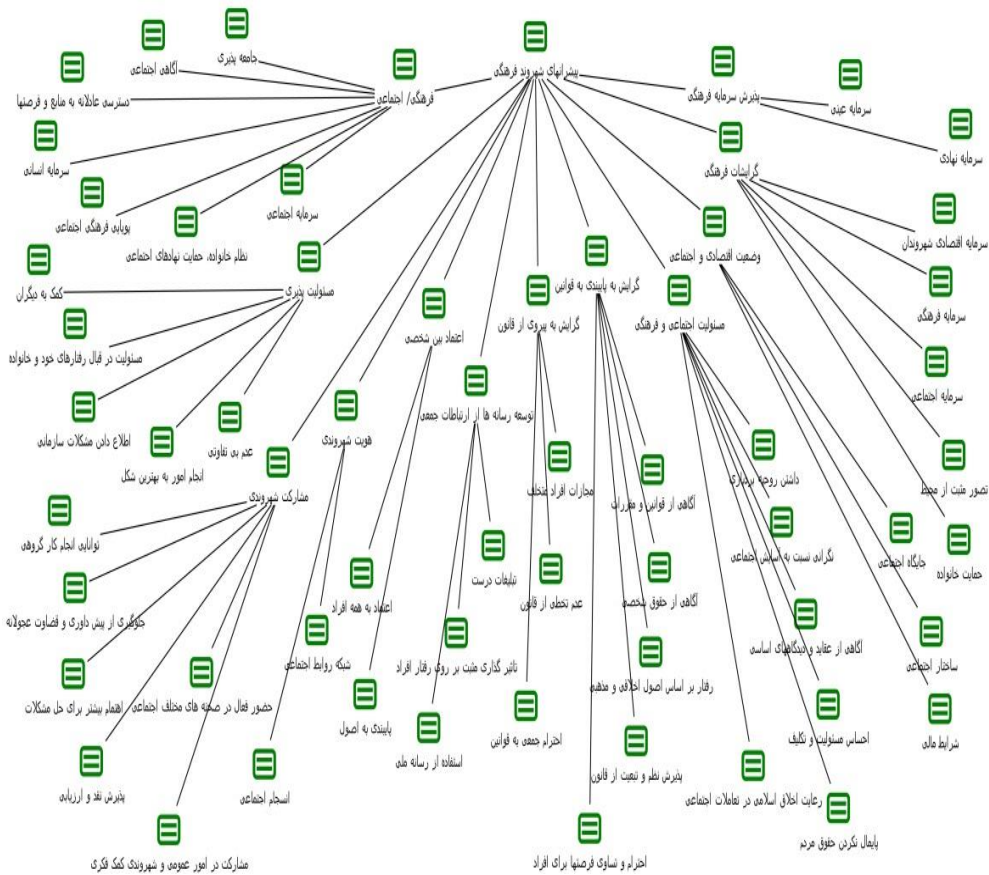
توسط پژوهشگر با مفاهیم ارائه شده توسط فرد خبره مقایسه شده است. چنانچه کدهای این دو محقق نزدیک به هم باشند نشان دهنده توافق بالا بین این دو کدگذار و بیان کننده پایایی است. همان طور که در ادامه نشان داده شده است مقدار شاخص کاپا برابر با ۰/۸۳۸ محاسبه شده که با توجه به جدول (۳) در سطح توافق عالی قرار گرفته است.

جدول ۴- وضعیت شاخص کاپا و نتایج آماره ضریب توافق کاپای کوهن

وضعیت توافق	مقدار عددی شاخص کاپا	نتایج آماره (ضریب توافق کاپای کوهن)	
		ارزش	تعداد نمونه‌ها
ضعیف	کمتر از ۰	۰/۸۳۸	۴۹
بی اهمیت	۰ - ۰/۲		
متوسط	۰/۲۱ - ۰/۴	۰/۰۰۰	معنی داری
مناسب	۰/۴۱ - ۰/۶		
معتبر	۰/۶۱ - ۰/۸		
عالی	۰/۸۱ - ۱		

یافته پژوهش

در انتها پس از انجام مراحل فراترکیب، داده‌های کدگذاری شده مندرج در جدول (۳)، برای تجزیه و تحلیل و دسته بندی به نرم افزار مکس کیودی ۱۰ منتقل و مدل مفهومی عوامل پیشران‌های شهروند فرهنگی بر دو لایه شامل مقوله وکد محوری به دست آمد. چارچوب به دست آمده در شکل (۲) قابل مشاهده است.

شکل ۲- دسته بندی پیشران‌های شهروند فرهنگی با استفاده از نرم افزار Maxqda

نتیجه گیری

این مطالعه به دنبال یافتن پاسخ این سؤال بود: «پیشران‌های شهروند فرهنگی کدامند؟» در این راستا، با بررسی نظام مند پژوهش‌های صورت گرفته پیشران‌های شهروند فرهنگی در ۱۲ مقوله (فرهنگی/ اجتماعی، مسئولیت پذیری، مشارکت شهروندی، هویت شهروندی، اعتماد بین شخصی، توسعه رسانه‌ها، پیروی از قانون، گرایش به پایبندی به قوانین، مسئولیت اجتماعی و فرهنگی، وضعیت اقتصادی و اجتماعی، گرایش‌های فرهنگی، پذیرش سرمایه فرهنگی) و ۴۸ کد باز دسته بندی شدند.

نتایج حاصل از مطالعه حاضر نشان می‌دهد از عوامل بررسی شده ۱۲ عامل بر پیاده سازی شهروند فرهنگی تأثیر دارند که از میان این عوامل، عامل فرهنگی/ اجتماعی دارای بیشترین اهمیت در شهروند فرهنگی می‌باشد که از طریق کدهای باز جامعه پذیری، آگاهی اجتماعی، دسترسی به منابع، سرمایه انسانی، پویایی فرهنگی و اجتماعی، نظام خانواده و سرمایه اجتماعی بر پیشران‌های شهروند فرهنگی بیشترین تأثیر را داشته‌اند بنابراین برای ایجاد و بهبود وضعیت شهروندی در سازمان‌ها می‌توان بیان داشت که بالابردن سطح جامعه پذیری و آگاهی اجتماعی و دسترسی درست و صحیح و به موقع به منابع و سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی می‌تواند زمینه را برای تأثیر مثبت و بهتر شهروند فرهنگی فراهم کند. نتایج تحقیق حاضر با نتایج ربانی و همکاران (۱۳۸۵) همسو است، نتایج نشان داد که بین عوامل اجتماعی و فرهنگی با حقوق شهروندی رابطه وجود دارد. رشیدی (۱۳۹۶) بیان کرد که نظام آموزشی، عوامل فرهنگی و اجتماعی شرط مداخله‌گری است که تربیت نشدن شهروند جهانی را تشدید می‌کند.

بعد از آن مسئولیت پذیری اجتماعی با کدهایی (کمک به دیگران، مسئولیت در قبال دیگران، اطلاع دادن مشکلات، انجام امور به بهترین شکل) و عدم بی تفاوتی که از با اهمیت‌ترین کد باز در تأثیرگذاری آن از نظر اولویت بُعد مسئولیت اجتماعی می‌باشد. در تبیین این مؤلفه می‌توان بیان داشت چنانچه مسئولیت‌پذیری در جامعه از طریق کمک به دیگران و بهتر شدن روابط عاطفی برای کمک به دیگران و ایجاد همدلی در جامعه ارتقا یابد طبیعتاً تا حد زیادی بر شهروند فرهنگی تأثیرگذار خواهد بود. نتایج تحقیق حاضر در بُعد مسئولیت‌پذیری با نتایج تحقیق سیف‌زاده و حقیقتیان (۱۳۹۵) همسو است نتایج نشان داد که بین مسئولیت فردی و اجتماعی، پایبندی به قوانین و عرف جامعه و مشارکت پذیری با فرهنگ شهروندی دانشجویان رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

پس از آن مشارکت شهروندی و پذیرش سرمایه فرهنگی دارای اهمیت از دیدگاه خبرگان می‌باشد که کد باز حضور فعال در صحنه‌های مختلف اجتماعی از مشارکت شهروندی و بکارگیری سرمایه‌های عینی در پذیرش سرمایه فرهنگی در شهروند فرهنگی

تأثیر دارد. اگر در جامعه و یا حتی عضو کوچکتری مانند خانواده یا سازمان سعی شود به مشارکت افراد در صحنه و بکارگیری تمام توان آنها برای رسیدن به اهداف و همچنین همکاری اعضای جامعه در فعالیت‌های دسته جمعی و گروهی سازمان یافته برای رسیدن به اهداف بلند توسعه توجه شود مطمئناً بر شهروند فرهنگی هم تأثیر مثبت خواهد گذاشت. در بُعد مشارکت نتایج تحقیق حاضر با نتایج دوچرتی و همکاران همسو است، نتایج نشان داد که فرهنگ مدنی، نهادهای سیاسی، سیاست‌های عمومی و آموزش در مشارکت شهروندان مؤثر است (Docherty et al, 2001). نتایج تحقیق حاضر با نتایج فتیحی و همکاران (۱۳۹۳) همسو است، آنها در تحقیق خود بیان کردند که با افزایش متغیر فرهنگ توسعه، مشارکت اجتماعی افزایش می‌یابد و برخوردار از فرهنگ متعالی، معمولاً در مشارکت‌های اجتماعی جامعه پذیرتر و مشتاق‌تر از دیگران هستند.

هویت شهروندی از دیدگاه پاسخ دهندگان در شهروند فرهنگی تأثیر دارد، هویت شهروندی از طریق شبکه روابط اجتماعی و انسجام اجتماعی به عنوان عامل تأثیرگذار در شهروند فرهنگی می‌باشد. براساس نتایج حاصل از تحقیق می‌توان این‌گونه تبیین کرد که با بهبود وضعیت و توجه به هویت شهروندی و بهبود روابط اجتماعی و بالابردن انسجام اجتماعی در شهروند فرهنگی تأثیرگذار خواهد بود. نتایج تحقیق حاضر با نتایج نوروزی و گلپور (۱۳۹۰) همسو است آنها بیان کردند که حقوق شهروندی و مشارکت در رفتار شهروندی افراد تأثیر دارد. نتایج تحقیق حاضر با نتایج احمدی و علی پور (۱۳۹۷) همسو است آنها در تحقیق خود بیان کردند که مسئولیت پذیری و مشارکت، هویت اجتماعی، قانون مندی و آموزش شهروندی اثر مستقیم و معناداری بر فرهنگ شهروندی شهروندان دارد.

بعد از آن مقوله گرایش‌های فرهنگی با ایجاد تصویر مثبت از محیط پیرامون، بالابردن سطح سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی در جامعه و حمایت‌هایی که از کانون خانواده می‌شود زمینه را برای ارتقای سطح گرایش‌های فرهنگی و در نتیجه شهروند فرهنگی فراهم می‌کند، براساس نتایج حاصل از تحقیق می‌توان بیان داشت که گرایش‌های فرهنگی و

بالا بردن سطح دانش فرهنگی و سرمایه فرهنگی در جامعه و عینیت بخشیدن نهادی به سرمایه فرهنگی و اجتماعی در شهروند فرهنگی تأثیرگذار است. نتایج تحقیق حاضر با نتایج بخارایی (۱۳۹۶) همسو است، آنها در تحقیق خود بیان کردند که افزایش در سرمایه فرهنگی شهروندان بر میزان فرهنگ شهروندی افراد تأثیرگذار بوده و فرهنگ شهروندی که شامل آگاهی از حقوق و تمایل برای انجام تعهدات شهروندی است بر متغیر وابسته شهروندی فرهنگی تأثیر مستقیم و سرمایه فرهنگی فقط تأثیر غیرمستقیم داشته است.

وضعیت اقتصادی و اجتماعی با کد باز (جایگاه اجتماعی، ساختار اجتماعی و جایگاه اجتماعی) در شهروند فرهنگی تأثیر دارد. وضعیت اقتصادی و اجتماعی و داشتن شرایط مساعد در زندگی و داشتن جایگاه اجتماعی در سطح جامعه مطمئناً در بهبود وضعیت مثبت در شهروند فرهنگی تأثیرگذار خواهد بود به عبارتی با بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی در جامعه در وضعیت شهروند فرهنگی تأثیر مثبت ایجاد می‌شود. در این بُعد نتایج تحقیق حاضر با نتایج همتی و احمدی (۱۳۹۲) همسو است آنها در تحقیق خود بیان کردند که عوامل اقتصادی و اجتماعی در رفتار شهروندی تأثیر دارند و همچنین با نتایج شیانی و دادوندی (۱۳۸۹) و هزارجریبی و امانیان (۱۳۹۰) همسو است.

توسعه رسانه‌ها از ارتباطات جمعی با کد باز (استفاده از رسانه ملی، تأثیرگذاری بر روی افراد، تبلیغات درست) و اعتماد بین شخصی با کد باز (اعتماد به همه و پابندی به اصول)، در شهروند فرهنگی تأثیرگذاراند، به عبارتی استفاده از رسانه‌های ارتباطات جمعی مانند تلویزیون و ایجاد تأثیر مثبت در رفتار افراد تا حد زیادی می‌تواند در بهبود وضعیت شهروند فرهنگی تأثیرگذار باشد. در این بُعد نتایج تحقیق حاضر با نتایج (استونسون، ۲۰۰۳) همسو است نتایج تحقیق نشان داد که توسعه رسانه‌ها از ارتباطات جمعی، جهانی شدن و هویت سیاست بر شهروند فرهنگی تأثیر دارد.

مسئولیت اجتماعی و فرهنگی با کد باز (آگاهی از عقاید و دیدگاه‌های اساسی، احساس مسئولیت و تکلیف، رعایت اخلاق در تعاملات اجتماعی، داشتن روحیه بردباری) در شهروند فرهنگی تأثیرگذار است بر اساس نتایج تحقیق می‌توان این‌گونه تبیین

کرد که با در نظر گرفتن عقاید و دیدگاه‌های اساسی حقوقی در جامعه، و تعیین مسئولیت‌ها و تکالیف و احساس تعلق و در نظر گرفتن تعاملات اجتماعی می‌تواند تا حد زیادی بر شهروند فرهنگی تأثیرگذار باشد. نتایج تحقیق حاضر با نتایج مهدوی و عاشوری (۱۳۹۳) همسو است آنها در تحقیق خود بیان کردند که متغیرهای آگاهی از حقوق شهروندی، آگاهی از رویدادها و مناسبات داخلی و خارجی، مسئولیت‌پذیری و رسانه بر ارتقای فرهنگ شهروندی تأثیر دارند.

گرایش به پیروی از قانون (عدم تخطی از قانون، احترام جمعی به قانون) گرایش به پایبندی به قوانین با کد باز (احترام و تساوی فرصت‌ها، رفتار بر اساس اصول اخلاقی، آگاهی از قانون) بر شهروند فرهنگی تأثیرگذار است، نتایج تحقیق حاضر در این بُعد با نتایج هاشمیان‌فر و گنجی (۱۳۸۸) همسو است آنها در تحقیق خود بیان می‌کنند که ابعاد سه گانه شهروندی یعنی مشارکت جویی، مسئولیت‌پذیری، و رعایت قوانین، نهایت پایبندی به شهروندی می‌باشد. همچنین نتایج تحقیق حاضر با نتایج (توبیاس، ۱۹۹۹) همسو است، او در تحقیق خود بیان کرد که قوانین و مقررات جزء فرهنگ شهروندی است. بخارایی (۱۳۹۶) در تحقیق خود بیان کرد که افزایش در سرمایه فرهنگی شهروندان بر میزان فرهنگ شهروندی افراد تأثیرگذار بوده و فرهنگ شهروندی که شامل آگاهی از حقوق و تمایل برای انجام تعهدات شهروندی است بر متغیر وابسته شهروندی فرهنگی تأثیر مستقیم و سرمایه فرهنگی فقط تأثیر غیرمستقیم داشته است.

برای بهبود و توسعه شهروندی فرهنگی در جامعه لازم است عوامل فرهنگی ارائه شده در یافته‌ها که شامل (عوامل فرهنگی / اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، مشارکت شهروندی، هویت شهروندی، اعتماد بین شخصی، توسعه رسانه‌ها، پیروی از قانون، گرایش به پایبندی به قوانین، مسئولیت اجتماعی و فرهنگی، وضعیت اقتصادی و اجتماعی، گرایش‌های فرهنگی و پذیرش سرمایه فرهنگی) می‌باشند، در فرهنگ شهروندی مد نظر قرار گیرد. اگرچه این عوامل بر همه شهروندان تأثیر یکسانی نخواهند داشت و عوامل دیگری نیز می‌توانند در بهبود وضعیت و ارتقای سطح شهروندی فرهنگی

تأثیرگذار باشند، اما نبود و کاهش میزان این عوامل نیز می‌تواند با کاهش میزان شهروندی فرهنگی در جامعه همراه باشد.

براساس نتایج حاصل از تحقیق می‌توان بیان داشت که برای بهبود وضعیت در سازمان‌ها و حتی در بخش‌های گسترده‌تری مانند جامعه لازم است به عوامل متعددی توجه کرد که از جمله این عوامل بهبود وضعیت فرهنگی و اجتماعی در جامعه است، با حمایت از خانواده و بالابردن سرمایه فرهنگی و اجتماعی افراد در جامعه و دسترسی به منابع می‌توان تا حد زیادی زمینه را برای رفتاری متناسب با فرهنگ جامعه فراهم کرد. شهروندی فرهنگی، پذیرش حضور شهروندان با تفاوت‌های فرهنگی در یک مجموعه شهری را شامل می‌شود، بنابراین لازم است تفاوت‌های فرهنگی افراد و حمایت از همه افراد در جامعه در دستور کار قرار گیرد، علاوه بر آن رعایت روابط مسالمت‌آمیز بین همه شهروندان و دوری از هرگونه روابط خویشاوندی از مهمترین اصول شهروندی فرهنگی است. پیشنهاد می‌شود مسئولیت‌پذیری اجتماعی و انجام امور به شکل درست و اعمال مدیریت فرهنگی مد نظر قرار گیرد. از آنجایی که رشد و توسعه فرهنگی در هر سازمان، شهر و کشور از طریق ارائه کار به شکل درست آن توسط تمام افراد صورت می‌گیرد، اگر چنین مسئولیت‌پذیری مدیریتی در جامعه وجود نداشته باشد، نمی‌توان انتظار شکوفایی فرهنگ و مقولات فرهنگی را داشت.

براین اساس پیشنهاد می‌شود با بالابردن سطح سرمایه فرهنگی در جهت بهبود عملکرد شهروندان گام مثبتی برداشته شود و با بالابردن میزان آگاهی‌شان از حقوق شهروندی میزان تمایل‌شان برای اجرای تعهدات شهروندی‌شان نیز بیشتر می‌شود. آنچه که مسلم است نهادهای متولی ایجاد و بهبود وضعیت شهروندفرهنگی باید برنامه‌ریزی‌های زیرساختی را مد نظر قرار دهند تا بتوانند با فرهنگ سازی درست در جامعه زمینه بهبود در کلیه فعالیت‌های خدماتی را مد نظر قرار دهند از آنجایی که بسیاری از سازمان‌ها از جمله مؤسسات خدماتی به نوعی همیشه و به طور مداوم با افرادی سروکار دارند که از دل جامعه بیرون آمده‌اند بنابراین نیاز اساسی را در این زمان می‌توان احساس نمود که اگر

افراد چه در سازمان و چه بیرون از سازمان مسئولیت‌پذیر باشند و احترام به حقوق دیگران را مد نظر قرار دهند و همین‌طور با ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی موجود در جامعه آشنا باشند چه بسا بسیاری از مشکلات موجود در جامعه کم شود و همین‌طور این موضوع با در نظر داشتن مشارکت افراد در همه مسائل و نظر سنجی از افراد و ایجاد تیم کاری و اتاق فکر در راستای اهداف سازمانی، می‌تواند راهگشای بسیاری از مسائل و مشکلات موجود در سازمان باشد، زیرا پر واضح است که عدم وجود همکاری و هماگانگی و عدم مشارکت در حوزه سازمانی و یا حتی اجتماعی به عنوان یک عضو از سازمان یا جامعه باعث می‌گردد که اجرای فعالیت‌ها در این زمینه بی نتیجه مانده و تنها سنگینی بار هزینه بر دوش شهروندان و سازمان‌های دولتی و خصوصی احساس شود. اینجاست در حوزه شهروند فرهنگی مستلزم همکاری میان شهروندان و مسئولین در این زمینه و عمل کردن هر دو طرف به تعهدات خود به منظور نهادینه نمودن شهروند فرهنگی می‌باشیم.

منابع

- احمدی، یعقوب و علی پور، پروین. (۱۳۹۷)، «مؤلفه‌های فرهنگی اجتماعی و فرهنگ شهروندی (مورد مطالعه: شهروندان سنندج)»، *راهبرد اجتماعی فرهنگی*، سال هفتم، شماره ۲۶.
- احمدی، یعقوب و مرادی، سالار. (۱۳۹۶)، «سرمایه اجتماعی (آنلاین و آفلاین) و فرهنگ شهروندی»، *فصلنامه علوم اجتماعی*، شماره ۸۱: ۱۰۱-۱۳۳.
- اذانی، مه‌ری؛ حاتمی، مجتبی و حاتمی، حسین. (۱۳۹۰)، «تحلیلی بر فرهنگ شهروندی در شهر یزد»، *مجله علمی تخصصی برنامه‌ریزی فضایی*، سال ۱، شماره ۱: ۸۱-۱۰۲.
- استیونسون، نیک. (۱۳۹۲)، *شهروندی فرهنگی، مسائل جهان شهری*، ترجمه: افشین خاکباز، تهران: نشر تیسرا.
- امیرکافی، مهدی. (۱۳۷۵)، *اعتماد اجتماعی، پایان نامه کارشناسی ارشد پژوهش علوم اجتماعی*، دانشگاه شهید بهشتی.
- باقریان، امیر. (۱۳۹۰)، *رسانه‌ها، زندگی شهری و حقوق شهروندان، نخستین سمینار رسانه و آموزش شهروندی*، برگزار کننده: اداره کل آموزش‌های شهروندی شهر تهران: ۳۷-۶۳.
- بخارایی، احمد؛ شریبتیان، محمد حسن و کبیری، لیلا. (۱۳۹۶)، «تحلیل جامعه‌شناختی وضعیت شهروندی فرهنگی (مطالعه موردی: شهروندان تنکابن)»، *جامعه‌شناسی کاربردی*، دوره ۲۸، شماره ۲ - شماره پیاپی ۶۶: ۱۷۹-۲۱۶.
- جلالی، پرویز. (۱۳۷۹)، «سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی در ایران»، نشر آن.
- ربانی، رسول؛ حقیقتیان، منصور و اسماعیلی، محمد. (۱۳۸۵)، «بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی بر میزان آگاهی افراد از حقوق شهروندی شهر اصفهان در سال ۸۴»، *فصلنامه علمی و پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر*، سال اول پیش شماره اول: ۸۵ - ۱۰۶.
- رشیدی، زهرا. (۱۳۹۶)، «مفهوم‌پردازی شهروند جهانی از منظر صاحب‌نظران آموزش عالی: مطالعه‌ای زمینه‌ای»، *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، سال بیست و سوم، شماره ۲، پیاپی ۸۴: ۹۳-۱۱۴.
- رفیع پور، فرامرز. (۱۳۸۱)، *نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر*، محسن ثلاثی، تهران: علمی.
- سهرابی، بابک؛ اعظمی، امیر و یزدانی، حمیدرضا. (۱۳۹۰)، «آسیب‌شناسی پژوهش‌های انجام شده در زمینه مدیریت اسلامی با رویکرد فرا ترکیب»، *چشم انداز مدیریت دولتی*، شماره ۶: ۹-۲۴.

واکاوی پیشران‌های شهروند فرهنگی در حوزه ... ۱۶۵

- سیف زاده، علی و حقیقتیان، منصور. (۱۳۹۵)، «بررسی نقش الگوی شهروندیاری در ارتقاء فرهنگ شهروندی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه‌های دولتی استان تهران)»، *دوفصلنامه مشارکت و توسعه اجتماعی*، دوره ۲، شماره ۳: ۲۷-۴۹.

- شاه‌طالبی، بدری؛ قلی‌زاده، آذر و شریفی، سعید. (۱۳۸۹)، «تدوین مؤلفه‌های فرهنگ شهروندی در حیطه ارزش‌ها و هنجارها برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی تحصیلی»، *فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد واحد گرمسار*، سال ۴، شماره ۲: ۷۳-۹۶.

- شهبازی، حسین. (۱۳۸۹)، «حقوق شهروندی و ارتقاء فرهنگ شهروندی»، *کنفرانس بین‌المللی مطالعات اجتماعی، حقوق و فرهنگ عامه*.

- شیانی، ملیحه و داوودوند، طاهره. (۱۳۹۰)، «بررسی تطبیقی شهروندی در دانشگاه علامه طباطبائی و دانشگاه آزاد اسلامی»، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، دوره ۱۲، شماره ۳: ۳۷-۶۲.

- صالحی، یاسین؛ شهسوار، امین؛ راکعی، ندا و سیفی، حدیث. (۱۳۸۹)، «درآمدی بر شهرنشینی و فرهنگ شهروندی با رهیافت مدیریت شهری در سکونتگاه‌های غیر رسمی»، *سومین کنفرانس بین‌المللی علوم کشاورزی، محیط زیست، توسعه شهری و روستایی*.

- فتحی اجارگاه، کوروش؛ عارفی، محبوبه و اسفندیاری، توران. (۱۳۹۱)، «شناسایی و اولویت‌یابی مهارت‌های زندگی مورد نیاز بزرگسالان برای لحاظ کردن در برنامه‌های درسی مدارس»، *فصلنامه تعلیم و تربیت*، شماره ۹۳: ۶۹-۱۰۱.

- فتحی، سروش؛ میرساردو، طاهره و بهرامی، حسین. (۱۳۹۳)، «بررسی تأثیر فرهنگ توسعه بر مشارکت اجتماعی شهروندان (مورد مطالعه: شهروندان مناطق یک، ده و بیست شهر تهران)»، *مطالعات جامعه‌شناختی شهری*، سال پنجم، شماره ۱۳: ۱۳۵-۱۶۶.

- فکوهی، ناصر. (۱۳۸۸)، «تقویت اخلاق شهروندی، راهی برای گذار به مردم‌سالاری مشارکتی»، *تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، سال سوم، شماره ۲ (پیاپی ۶): ۷-۲۲.

- قلناش، عباس. (۱۳۹۱)، «مبانی اجتماعی و سیاسی تعلیم و تربیت: بررسی تطبیقی رویکردها و دیدگاه‌های تربیت شهروندی»، *پژوهشنامه تعلیم و تربیت*، دانشگاه فردوسی مشهد، سال ۲، شماره ۱: ۴۷-۶۴.

- قلی‌زاده، آذر و شریفی، سعید. (۱۳۸۹)، «تدوین مؤلفه‌های فرهنگ شهروندی در حیطه‌های هویت ملی و جهانی برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی تحصیلی»، *مجله رهبری و مدیریت آموزشی*، سال چهارم، شماره ۲ (پیاپی ۱۲): ۷۶-۹۳.

- کاستلر، دیویدسون، آ. (۱۳۸۲)، مهاجرت و شهروندی، ترجمه: فرامرز تقی‌لو، چاپ، اول، تهران، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی ورزشی، شماره ۲: ۷۳-۹۶.
- قیومی، راحله. (۱۳۸۶)، «شهروند فرهنگی و تفاوت‌های جنسیتی»، هفت شهر، شماره ۵۷ و ۵۸: ۸۵-۹۳.
- کاووسی، اسماعیل و خراسانی، زینت السادات. (۱۳۸۹)، «اندازه‌گیری و مقایسه سرمایه فرهنگی در میان دانشجویان رشته مدیریت دانشگاه تهران و دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات»، مجله مدیریت فرهنگی، شماره ۲: ۸۵-۱۰۵.
- کریمی، حسن. (۱۳۹۰)، «سمینار رسانه و آموزش شهروندی»، نخستین سمینار رسانه و آموزش شهروندی، اداره کل آموزش شهروندی شهرداری تهران: ۳۰۹-۳۲۲.
- کفآشی، مجید. (۱۳۸۷)، «تأثیر امکانات شهری بر فرهنگ شهروندی (مطالعه موردی منطقه ۸ تهران) علوم اجتماعی»، جامعه‌شناسی، شماره ۱۳: ۸۷-۱۲۰.
- کوش، دنی. (۱۳۸۱)، مفهوم فرهنگ در علوم اجتماعی، ترجمه: فریدون وحید، تهران: انتشارات سروش.
- گنجی، محمد؛ نیازی، محسن و عسگری کویری، اسما. (۱۳۹۳)، «تحلیلی بر فرهنگ شهروندی با تأکید بر آموزش‌های شهروندی»، فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال ۴، شماره ۱۲: ۷۵-۱۰۰.
- محمدی، محمد علی؛ شیبانی، ملیحه و روشن فکر، پیام. (۱۳۸۹)، عوامل مرتبط با هویت شهروندی در شهر تهران، رفاه اجتماعی، دوره دهم، شماره ۳۸: ۶۵-۸۸.
- مهدوی، سید محمد صادق و عاشوری، علی. (۱۳۹۳)، «بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر ارتقاء فرهنگ شهروندی (مورد مطالعه: شهر بوشهر)»، مجله مطالعات توسعه اجتماعی، دوره ۶، شماره ۴ (مسلسل ۲۴): ۲۳-۳۶.
- نبوی، سید عبدالحسین؛ ارشاد، فرهنگ و فاضل، سید حسام. (۱۳۸۸)، «عوامل مؤثر بر احساس شهروندی در میان دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز»، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال دهم، شماره ۳۸: ۸۹-۱۰۳.
- نقی‌زاده، رضا؛ الهی، شعبان؛ منطقی، منوچهر و قاضی‌نوری، سیدسپهر. (۱۳۹۳)، «فرا ترکیب مدل‌های نوآوری منطقه‌ای؛ مروری بر سال‌های (۱۹۹۰، ۲۰۱۳)»، مدیریت نوآوری، دوره ۳، شماره ۴، شماره پیاپی ۱۰: ۲۵-۵۶.

واکاوی پیشران‌های شهروند فرهنگی در حوزه ... ۱۶۷

- نوروزی، فیض اله و گل‌پرور، منا. (۱۳۹۰)، «بررسی میزان احساس بر خورداری زنان از حقوق شهروندی و عوامل مؤثر بر آن»، *فصلنامه راهبرد*، سال ۲۰، شماره ۵۹: ۱۶۷-۱۹۰.
- هاشمیان فر، سید علی و گنجی، محمد. (۱۳۸۸)، «تحلیلی بر شهروند فرهنگی در شهر اصفهان»، *فصلنامه جامعه شناسی کاربردی*، دوره ۲۰، شماره ۱ (پیاپی ۳۳): ۲۵-۴۴.
- هزارجریبی، جعفر و امانیان، ابوالفضل. (۱۳۹۰)، «آگاهی زنان از حقوق شهروندی و عوامل مؤثر بر آن»، *مطالعات و پژوهش های شهری و منطقه ای*، دوره ۳، شماره ۹: ۱-۱۸.
- همتی، رضا و احمدی، وکیل. (۱۳۹۳)، «تحلیل جامعه شناختی از وضعیت فرهنگ شهروندی و عوامل تعیین کننده آن (مورد مطالعه: شهر ایوان)»، *فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، شماره ۱۸: ۱۴۰-۱۷۳.

- Barrero, Ricard Zapata. (2015). " Diversity and cultural policy: cultural citizenship as a tool for inclusion", *International Journal of Cultural Policy*, 22(4):1-19.
- Beaman, Jean Marie. (2013). " French in the eyes of others: cultural citizenship, marginalization, and France's middle-class North African second-generation, European University Institute", *Max Weber Program*, Italy, EUI Working Paper.
- Beaman, Jean Marie. (2016). "Citizenship as cultural: Towards a theory of cultural citizenship", *Sociology Compass*, 10(10):849-857.
- Bloomfield, jude., and Bianchini, Franco. (2001). *Cultural citizenship and urban governance in Western Europe. Thousand Oaks California: Sage*.
- Bostanc, B, and Erdem, N. (2020). "Investigating the satisfaction of citizens in municipality services using fuzzy modeling", *Socio-Economic Planning Sciences*, Volume 69, March 2020.
- Bradford, Tonya Williams, and Sherry Jr, John F. (2014). " Hyperfiliation and cultural citizenship: African American consumer acculturation", *Journal of Business*, Research 67 (2014) 418-424.
- Brubaker, R. (2010). " Migrations and membership". *Journal of Interdisciplinary*, History 41, 61-78.
- Cohen, jean, and Andrew Arato. (1992). *Civil society and political theory*. Cambridge, massachustte, and London: mit press.
- De Genova, N. (2005). *Working the Boundaries: Race, Space and "Illegality" in Mexican Chicago*, *Duke University Press*, Durham.

- Delanty, G. (2002). "Two Conceptions of Cultural Citizenship: A Review of Recent Literature on Culture and Citizenship", *The Global Review of Ethnopolities*, University of Liverpool/ Uk, 1(3):60- 66.
- Desselle, S. P, Raja, L., Andrews, B, and Lui, J. (2019). "Perceptions of organizational culture and organizational citizenship by faculty in U.S. colleges and schools of pharmacy", *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, Volume 10, Issue 4 April 2018 Pages 403-412.
- Docherty, I. Goodlad, R & padison R. (2001) "Civic Culture Community and Citizen Participation In Contrasting Neighborhoods", *Urban Studies*, 38(12): 2225-2250.
- Ebrahimpour, H, Zahed, A, Khaleghkhah, Ali, and Sepehri. M, B. (2011). "A Survey Relation Between Organizational Culture and Organizational Citizenship Behavior", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Volume 30, 2011, Pages 1920-1925.
- Fernandez, J. (2015). "Latina/o Youth Cultural Citizenship: Re-Conceptualizing Dominant Constructions of Citizenship through Membership", *UC Santa Cruz Electronic Theses and Dissertations*.
- García, Sánchez and Inmaculada, M. (2013). " The everyday politics of “cultural citizenship” among North African immigrant school children in Spain", *Language & Communication*, Volume 33, Issue 4, Part B, October 2013, Pages 481-499.
- Goode, I. (2010). "Cultural Citizenship Online: The Internet and Digital Culture", *Citizenship Studies*, 14 (5): 527- 542.
- Hampton, K. N. (2011). " Comparing bonding and bridging ties for democratic engagement", *Information, Communication & Society*, 14, 510–528.
- Haythornthwaite, C. (2002). "Strong, weak, and latent ties and the impact of new media", *The Information Society*, 18(5), 385–401.
- Hudson, W. (2002). "Religious citizenship". *Australian Journal of Politics*, History: 49, 3: 425-429.
- Isin, E.F, turner, B.S. (2002). "political citizenship: foundation of rights, handbook of citizenship studies", *sage publications*, pp. 1-11.
- Janoski. T, Gran B. (2002). " Political citizenship: foundations of rights, handbook of citizenship studies", *Sage publications*, New Delhi, 13-53.
- Kavada, A. (2015). "Creating the collective: Social media, the Occupy Movement and its constitution as a collective actor". *Information Communication & Society*, 18, 872–886.

- Kellner, D. (1995). " Media culture: Cultural studies, identity, and politics between the modern And the postmodern". *New York: Routledge*.
- MacKenzie, Alison, Penny, Enslina, Nicki, Hedge. (2016). "Education for global citizenship in Scotland: Reciprocal partnership or politics of benevolence? ". *International Journal of Educational Research*, Volume 77, 2016, Pages 128-135.
- Marshall TH. (1977). "Citizenship and social class", *Social Philosophy and Policy*, 14(02):197 - 230.
- Miller, T. (2011). "Cultural Citizenship", *Matrises, university of sao Paulo-Brasil*, 4(2): 57- 74.
- Muller. F. Hermes, G. (2010). "The Performance of Cultural Citizenship: Audiences and The Politics if Multicultural Television Drama". *Critical Studies In Media Communication*. 27: 193 -208.
- Parsons, T. (1965) "Fall citizenship for the Negro American, sociological problem, daetdalu", *Published by: The MIT Press on behalf of American Academy of Arts & Sciences*. 94(4): 1009-1054.
- Pinkett, R. (2003). " Community technology and community building: Early results from the Creating Community Connections Project". *The Information Society*, 19(5), 365–379.
 - Roche, M. (2002). "Social citizenship: Grounds of social change handbook of citizenship studies", *Sage publications*, New Delhi, 69-86.
 - Grossman, D. (2000). "The global and the local in partnership: Innovative approaches to citizenship education", *paper presented at the sixth Unesco-Aceid, international conference on education*, Thailand Bangkok.
 - Sandelowski, M., and Barroso, J. (2007). "Toward a Meta Synthesis of Qualitative Findings on Motherhood in HIV-Positive Women". *Research in Nursing & Health*, Vol.26, No. (2), pp.153-170.
- Sincer, I., Severiens, S. and Volman., M. (2019). "Teaching diversity in citizenship education: Context-related teacher understandings and practices", *Teaching and Teacher Education*, Volume 78, February 2019, Pages 183-192.
- Skoric, M. M., and Zhu, Q. (2016). "Social media and offline political participation: Uncovering the paths from digital to physical". *International Journal of Public Opinion Research*, Volume 28, Issue 3, Autumn 2016, Pages 415–427.